

diminutione est ad successores Petri derivata, ipsam utique potestatem in se spectando; nam usus ejus crescere potuit sicut crevit Ecclesia, et impedimenta ablata fuerunt, et majores etiam occasiones occurrerunt. Et in hoc etiam sensu dici potest Papa a temporibus Constantini ad suam magnitudinem pervenisse; tunc enim coepit ejus dignitas universo orbi innotescere, et imperator ipse alique temporales principes illi colla subdere inceperunt. Imo etiam quoad temporalem dominationem tunc fere ad suam magnitudinem pervenit. At Turcae imperium multum post tempus inceperunt, nam, licet Turcarum gens, qui olim Gazari dicebantur, antiqua sit, tamen secta et imperium eorum longe recentiora sunt, nam et impius Mahometus post sexcentimum Christi annum inceperunt, et Turcae non coeperunt orientale imperium Romanorum invadere usque ad Constantini Copronymi et Iconomachi tempora, et usque ad annum millesimum ac fere centesimum illud non obtinuerunt¹. Unde si tunc dicatur Turca ad suam magnitudinem excrevisse, ut revera dicendum est, omnino falsum est Papam, et Turcam ad suam magnitudinem simul pervenisse. Videtur autem rex Jacobus ad initium Mahometis respexisse, quia paulo post Bonifacium III in mundo apparuit; verumtamen sic etiam falsum est, aut eo tempore magnitudinem aliquam Pontificatus esse additam, aut Turcarum gentem vel imperium tunc inceperunt. Denique accommodatio illa de Gog et Magog, non solum in Pontifice, quod evidentissimum est, verum etiam neque in Turca, habet ullam verisimilitudinem, ideoque neque in dubium revocari, nec aliorum judicio remitti debuit, ut in superioribus tactum est, et in sequenti capite iterum videbimus.

CAPUT XXII.

EX DESCRIPTIONE ANTICHRISTI A DANIELE PROPHETA TRADITA FABULA DE ANTICHRISTIANISMO ROMANO EVIDENTER REFELLITUR.

1. *Danielis Prophetias rex Jacobus in medium non adducit.* — Cum attente discursum regis Angliæ de Antichristo legissem, et nullam in eo Danielis Prophetæ mentionem fieri vidissem, nisi cursim et obiter asserendo

¹ Vide Baron. an. 763 et 1048.

Joannem in Apocalypsi imitari modos loquendi Danielis, Ezechielis et Prophetarum, miratus sum valde, et dubitare coepi an rex crederet, Daniele de Antichristo prophetasse. Auxitque suspicionem, quod in principio suæ disputationis ait, Paulum clarius explicuisse, quod Joannes suis visionibus obscurius tradidit, prætermissa Daniele, quasi nihil ad causam pertineret, vel ac si neque obscure nec clare Antichristum prædixisset. Quod si fortasse ita verum est, et rex non credit Daniele de Antichristo prophetasse, interrogandus est cur id credat de Joanne, et de Daniele negat, quia uterque per ænigmata locutus est, et neuter nomen Antichristi expresse posuit, et visiones Danielis, judicio omnium Patrum et expositorum, minus obscure indicant Antichristum, quam Joannis. Imo Christus Dominus, Matth. 4, satis indicat Daniele de Antichristo fuisse locutum, eademque est perpetua Ecclesiæ traditio. Quod si hoc rex negare non audeat, miramur cur in tam proluxa disputatione, et tam immani contra Papam accusatione, tanti Prophetæ gravissimum testimonium omiserit. Suspicio ergo Daniele silentio præterisse, quia descriptiones ejus de Antichristo non solum ad errorem suum confirmandum nullo colore detorqueri poterant, sed illum potius redarguunt, et veritatem non obscure ostendunt. Ob hanc ergo causam, licet in superioribus ad ostendendum, Antichristum futurum esse singularem personam, et quanto tempore regnaturus sit, hujus Prophetæ testimoniis usi fuerimus, operæ pretium duximus descriptionem Antichristi ex ipso colligere; copiosius enim quam alii eam tradit, evidentiusque per illum non solum a Papa, sed etiam ab omnibus aliis, qui falso Antichristi putati sunt, discernitur.

2. *Per bestias apud Daniele imperia adumbrantur.* — *Descriptio Antichristi.* — Primum igitur in capite septimo ait Daniel se vidisse quatuor bestias, quæ quatuor mundi regna significabant, ut ipsemet declarat; illa vero quatuor regna ex communi sententia et expositione Catholicorum fuerunt Chaldæorum, Persarum, Græcorum et Romanorum imperia, ut supra, c. 3, breviter declaratum est. Tribus autem bestiis seu regnis prioribus, quæ cito transierunt, prætermissis, de quarta dicit inter alia Daniel, quod habebat cornua decem, et subjungit, c. 7: *Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa*

sunt a facie ejus; et ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. In his ergo, et sequentibus verbis quæ postea addemus, intelligimus Daniele personam Antichristi descripsisse. Quod licet in superioribus obiter et per occasionem sæpius indicatum sit, hic ex professo et integre exponendum est, quoniam si colligantur simul omnes proprietates quas Propheta illi parvulo cornui attribuit, falsitatis evidentiter convincitur mendacium et impostura Protestantium de Romano Antichristianismo. Oportet tamen ut supponamus cornu illud parvulum repræsentare Antichristum. Prius autem decem cornua interpretari necesse est; de ipsa vero bestia quarta nihil addere oportet his, quæ Daniel ipse dixit, videlicet, quartam bestiam esse *[quartum regnum in terra, quod majus erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam.* Per quod omnes Catholici imperium Romanum intelligunt, omissis interpretationibus Porphyrii et Hebræorum, de quibus videri possunt D. Hieronymus, et alii expositores: nam in hoc nulla est in præsentis controversia.

3. *Per decem cornua quartæ bestie, totidem reges in imperio Romano repræsentantur.* — De decem item cornibus, Daniel declarat repræsentare decem reges futuros, satisque indicat esse futuros non omnino distinctos ab illo regno maximo per quartam bestiam significato, neque in terris et provinciis extraditionem totam Romani imperii, sed esse futuros decem reges ejusdemmet regni quarti, sic enim ait: *Porro cornua ipsius regni decem reges erunt.* Unde omnes colligunt, ipsummet regnum Romanum, quod prius unum imperium fuit, dividendum esse in decem regna. Quod etiam significatum fuit in c. 2 ejusdem Prophetæ, per decem digitos in quos statua desinebat.

4. *An numerus ille certus sit, an pro incerto positus.* — De hoc autem numero decem cornuum dubitatio est, an, sicut Daniel præcise vidit decem cornua, et non plura neque pauciora, ita per illa significantur decem reges in eodem numero certo ac præciso, an indefinite multitudo regum in quos dividendum fuit Romanum imperium. Quam quæstionem attingit Augustinus, 20 de Civit., cap. 23, et incertum esse putat an denarius ille numerus significet universam multitudinem regum futurorum in Romano imperio, prius quam Antichristus veniat, an vero præcise decem reges demonstret. Prosper etiam, in Dimidio

temporis, capite octavo, licet de numero non moveat quæstionem, dubitat nihilominus an per illos decem reges intelligantur *truculentiores reges, qui fuerunt in religione Christiana.* Aretas etiam, c. 36, in Apocalyp., generatim dicit, decem cornua significare, *consummationem eorum quæ juvant ad malitiam contingere Antichristianam,* ubi numerum indefinitum indicat, quamvis aliam opinionem referat, dicens: *Sed et de his quidam dixerunt, in decem regna divisum tunc iri mundum.* Et in hanc sententiam videtur inclinasse Pereira, lib. 2 in Daniel., dum per decem digitos statuæ significari ait, *Romanum imperium novissime divisum iri in multa regna, multosque reges, quorum alii potentiores, alii imbecilliores futuri sunt, et ideo digitum partim ferrei erant, partim testiles.* Et ibidem ait, per decem cornua in c. 7, significari *multos reges.* Idemque lib. 8, tractans sententiam Augustini, sub disjunctione loquitur, dicens negari non posse quin quo tempore venturus est Antichristus, futuri sint in orbe Romano, *decem reges, vel multi reges.*

5. *Patres numerum illum determinatum sentiunt.* — Patres autem communiter, nullam dubitationem vel quæstionem moventes, simpliciter dicunt illa decem cornua significare decem reges, prout Daniel illos interpretatur, eosque futuros esse in orbe Romano tempore adventus Antichristi. Ita loquitur Irenæus, lib. 5, c. 25, et in c. 26, fusius in eodem sensu exponit decem digitos statuæ, Dan. 2, et decem cornua bestie, Apocal. 13 et 17; et licet expresse id non declarat, semper tamen tanquam de certo ac præciso numero loquitur. Hyppolit. etiam, orat. de Consummat. mund., solum dicit cornua decem a Daniele visa, esse decem reges, et eosdem in decem digitis statuæ significari; et eodem modo loquuntur Cyrill. Hierosol., catech. 15; Lact., l. 7, c. 16; Tertull., de Resurrect. carnis, c. 24 et 25; et in eadem opinione sunt Hieronymus et Theodoret., Daniel. 7 et 11, intelligentes, per hæc decem cornua bestie, ubicumque in Daniele et Apocalypsi eorum fit mentio, decem regna significari, in quæ erit Romanum imperium divisum. Consentiant etiam Andreas, c. 36 et 53, in Apocal., qui inter alia dicit, *per decem cornua, terreni regni in decem partes sectionem significari.* Quod etiam Aretas c. 54 attingit, referendo tantum aliorum nomine, qui ita inquit, *aiunt.* Et hanc sententiam sequuntur communiter moderni expositores et Doctores, et quidam

satis eruditus¹ tanta exaggeratione illam affirmat, ut dicat, tam manifestum esse illos decem reges, nec plures, nec pauciores esse intelligendos, ut vehementer miretur potuisse de hoc sanctum Augustinum ambigere. Imo ait, *considerato tanto Patrum consensu, nimium perfrictæ frontis exiturum, qui contra obniti vel hiscere audeat.*

6. *Rex Angliæ numerum explicat.* — *Denarius et septenarius sæpe indicant numerum incertum.* — At nihilominus rex Angliæ, in Præfatione, p. 120, tractans locum Apoc. 17, denarium numerum ait ibi sumi pro numero incerto, utiturque hoc argumento, quod ibi Joannes alludit ad hunc locum Danielis, quasi supponens ut certius, Danielem denarium pro numero incerto sumpsisse. Additque aliud argumentum, quia septem capitum, et decem cornuum draconis seu diaboli numerus non potest aliter intelligi, nisi ut numerum declaret incertum. Ego vero imprimis non censeo controversiam hanc pertinere ad dogmata fidei, sed esse rem in opinione positam. Nam Patres pro secunda sententia allegati non tradunt illam ut certam; imo nec faciunt vim magnam in præciso ac proprio numero denario, sed in divisione imperii in plura regna, et utuntur illo numero, quia Scriptura ita loquitur. Constat autem numerum denarium esse unum ex his qui in sacra Scriptura pro multitudine magna vel universali sumitur. Unde, accedente Augustini auctoritate, et dubitatione aliorum, non videtur posse damnari, aut temerarius vel audax censeretur, qui de significatione illius numeri denarii in illo loco dubitaverit. Præsertim quia de septenario numero capitum tam in hoc loco Danielis, quam in Apoc. 13, et multo magis in 17, multi dubitant an significet numerum certum, vel communitatem aliquam, seu collectionem regum impiorum, ut supra vidimus cap. 4. Unde cum in hoc loco dicit Daniel, tria cornua esse a facie parvi cornu evellenda, licet præcise intelligatur de tribus regibus, quia numerus ternarius non solet in alia incerta significatione sumi, neque ibi est necessaria, nihilominus per septem alios reges subjiciendos vel confederandos Antichristo, intelligi possent omnes alii qui eo tempore sunt futuri, sive pauciores, sive plures sint, quia septenarius numerus ex mysticis est, qui solent universalitatem significare,

¹ Thom. Malvend., l. 4 de Antichrist., c. 15 et 21.

et ibi non sine auctoritate, nec sine aliqua apparenti occasione præsumitur talis significatio, ut facilius prophetia et intelligatur et impleatur.

7. *Certius est denarium pro numero certo poni.* — Propter hæc ergo non censeo nimium esse exaggerandam certitudinem posterioris sententiæ, quamvis illam præferendam et simpliciter veram existimem. Primo propter Scripturæ testimonia, quia non uno vel alio loco, sed in multis, tam in Apocalypsi quam in Daniele, ubi sub hac figura illa divisio imperii Romani in plura regna prædicatur, fit sub illo numero denario. Secundo, quia nulla est necessitas metaphoræ, vel improprietas vocis, cum nihil obstet quominus illa regna futura sint decem et non plura, eademque facilitate possit multiplicatio in illo numero, quam in quocumque alio contingere. Maxime quia etiam si fortasse plura regna parva, vel principatus minores eo tempore in orbe Romano esse possint, nihilominus omnia poterunt ad decem principalia regna et quasi capita revocari. Ita ergo facile potest ille numerus denarius proprie et præcise accipi, neque oportet ad incertos numeros recurrere. Tertio, propter communiorem Patrum consensum.

8. *Fundamenta regis Angliæ subvertuntur.* — Neque prima conjectura regis Angliæ est alicujus momenti, sed in contrarium verti debet, nam quia Joannes ad hunc locum Danielis alludit, et in hoc loco probabilius est denarium proprie sumi, ideo in locis Apocalypsis idem judicandum est. Ad aliud vero argumentum, quod sumitur ex comparatione ad numerum septem capitum et decem cornuum draconi seu dæmoni attributum, dicens non posse aliter quam de certo numero pro incerto intelligi, respondemus negando assumptum. Et quoniam ipse non designat locum de quo loquatur, oportet per tria discurrere, in quibus Joannes illius numeri mentionem facit, utique c. 12, 13 et 17.

9. *De septenario numero distinctius agitur.* — *Antichristus organum dæmonis.* — Et quidem c. 12 fatemur illum numerum tribui dæmoni: nam aperte dicit Joannes: *Visum est aliud signum in celo, et ecce draco magnus rufus, habens capita septem, et cornua decem.* Et nihilominus etiam in hoc loco dicimus eadem esse capita et cornua decem quæ in capite tertio, et quæ sunt apud Danielem c. 7. Nam, licet ibi sit sermo de dæmone, et in aliis locis de Antichristo, utriusque organa, et mem-

bra, seu instrumenta sunt illa capita et cornua, id est, illi reges decem, quorum tres destruet Antichristus, et septem illi servient, nam dæmon et Antichristus conjunctissimi futuri sunt, non quidem unione hypostatica, ut quidam finxerunt, sed morali influxu et motione. Nam Antichristus dum vixerit, totus a dæmone quodammodo possidebitur, movebitur et gubernabitur, et ita erit membrum ejus præcipuum, et quasi conjunctum organum, quo dæmon cætera ad eundem finem eosdemque effectus movebit. Et ideo illa decem cornua et septem capita, tam dæmoni quam Antichristo tribuuntur; dæmoni, ut principali agenti in illo ordine, magis vero remoto; Antichristo, ut propinquiori, minus vero principali, si ad dæmonem comparetur. Quamvis respectu aliorum hominum Antichristus etiam dici possit principalis causa; unde a Sanctis et Theologis¹, caput malorum dicitur, omnium quidem, excessu et abundantia malitiæ, eorum vero quos suo tempore subjugabit, quibusque tanquam instrumentis utetur, etiam influxu et motione.

10. *Duo Apocalypsis loca de septenario exponuntur.* — Alter vero locus est Apocalyp. 13, et ibi non est sermo de dracone, sed de bestia, cui draco dedit virtutem suam, id est, de Antichristo, et ita ibi etiam non oportet explicare numerum certum pro incerto. Tertius locus est Apocalypsis 17, ubi bestia potest quidem dæmonem repræsentare, et tunc idem dicendum est quod de c. 12 diximus. Vel significare potest Romanum imperium, ut supra etiam visum est, et tunc iidem decem reges, in quos desinet Romanum imperium, repræsentantur, ut idem Joannes exposuit, et sic etiam ibi idem numerus definitus est. Et de numero septem capitum, supra, cap. 5, ostendimus non incertum, sed certum numerum significare. Quod etiam rex Angliæ admittit, cum illa septem capita dicat esse septem regimina Romanæ civitatis, et non plura, neque pauciora, ex quo potest argumentum ad hominem retorqueri, idem esse de numero denario dicendum.

11. *Decem bestiarum cornua omnes christianos reges a Bonifacio III, Rex Angliæ interpretatur.* — Prius vero quam ad undecimum cornu parvulum transeamus, oportet hic breviter expendere novam et mirabilem interpretationem illorum decem regum, quam rex

¹ Gregor., 15 Mor., c. 28; Hier., Abac. 3; D. Thom., 3 p., q. 8, art. 8.

Angliæ nobis exhibuit. Illos enim reges ait esse omnes reges christianos, qui a tempore declinationis Romani imperii sub obedientia Romani Pontificis militarunt, et de illis exponit illa verba Apocalyp. 17: *Decem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient, post bestiam, quia illustriora (inquit) orbis Christiani regna, non nisi ruente ethnico imperio Romano, libertatem suam vindicarunt.* Unde infert, eodem tempore incepisse hos reges, quo Antichristus suum regnum auspicatus est, id est, tempore Bonifacii III, ut ipse antea exposuit. Et de his regibus ait perseverasse multo tempore in uno consilio, *adorando bestiam, ejusque pedes exosculando, omnem potestatem, auctoritatemque suam ei concedendo, calicem idololatriæ simul cum illa hauriendo, bellum cum agno in persecutione Sanctorum ejus, jubente ea, gerendo, quæ tot nationibus ac populis imperitabat.* Quod autem Joannes post illa verba: *Cum agno pugnabunt*, subdit: *Et agnus vincet illos*, exponit, dicens, *per nostram conversionem, postquam tandem aliquando*, ait, *odio meretricem habebimus*, hoc est Romam, *et desertam relinquemus, ac nudam, etc.* Deinde (inquit) *rationem subjungit* (utique Angelus, seu Joannes) *hujus tam subitæ mutationis in nobis, dicens: Deus enim dedit in corde eorum, ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiarum, donec consummentur verba Dei.* Hæc est regis interpretatio de decem regibus in Apocalypsi, cumque ipse dicat Joannem alludere ad Danielis verba, idem de decem cornibus apud Danielem sentire indicat.

12. *De parvo cornu rex Jacobus omnino tacet.* — *Quid alii de eo senserint.* — Prius vero quam interpretationem hanc rejiciamus, explicare oportet quid per cornu parvum intelligendum sit. De quo affirmare non possum quid rex Angliæ sentiat, quia nullam ejus mentionem in disputatione sua facit, quod, ut in principio capituli dixi, admiratione dignum est, et suspicionem ingerit, non credere cornu illud Antichristum repræsentare. Quod si forte hoc ita est, interrogo quisnam sit; vel cur separatim et singulariter numeretur. Præsertim cum rex dicat, illum numerum denarium non significare numerum certum, sed pro incerto poni, in quo etiam undecimus ille rex per cornu parvum repræsentatus includebatur. Profecto vix occurrit quid rex possit, quod verisimile sit et prudentibus

satisfaciat, respondere. Scio equidem Porphyrium dixisse, illud cornu repræsentasse Antiochum, neque defuisse alios, qui vel Mahometum vel Turcam significare senserint. Verumtamen Porphyrium confundit Hieronymus, quia Antiochus præcessit imperium Romanum, et ex Alexandro Magno ac imperio Macedonum illustrem duxit originem, et rex seu princeps natus est; cornu autem illud post imperium Romanum et divisionem ejus futurum esse prædicatur, et parvum propter humile principium et ortum dicitur. Aliæ vero opiniones facile etiam refutari possunt, quia in illis regnis non inveniuntur proprietates quæ ibi illi cornui tribuuntur, ut supra, cap. 2, tetigi, et facile ex dicendis lector poterit intelligere; in his enim nunc immorari necesse non est.

13. Sit ergo certum et constans, cornu illud parvulum Antichristum repræsentare; consideratis enim aliis locis Scripturæ, et prædicatione ipsius Christi de tribulatione magna Ecclesiæ futura proxime ante judicium, in nullo alio inveniiri possunt proprietates omnes ibi a Daniele prædictæ, et illi cornui attributæ, nisi in Antichristo. Et ita in hac affirmanda sententia conveniunt Patres, et expositores, Hieronymus, Augustinus et Gregorius, quos supra, c. 2, retuli; Athanas., epist. ad Solitari. vitam agent., circa finem; Justin., contra Tryphon., parum ab initio; Origen., lib. 6 contra Celsum, circa medium; Cyrill. Hierosol., cateches. 15; Irenæ., lib. 5 Contra hæres., c. 25 et 26; Theodoret., orat. 7 in Daniel.; Prosper, in Dimid. tempor., cap. 8; Ruffin., in Exposit. Symbol., circa articulum de adventu ad judicium, et reliqui exponentes tam Daniele, quam Apocalypsim, et Paulum, 2 ad Thes. 2, ubi Chrysost. optime.

14. *Ex ipsis prophetiæ verbis regis Angliæ placita evertuntur.* — Hinc ergo imprimis colligimus falsam esse interpretationem de decem cornibus, quam rex tradidit, nimirum, illa esse omnia christiani orbis regna, quæ a tempore Phocæ imperatoris usque ad Lutherum, vel usque ad Henricum VIII, regem Angliæ, Romano Pontifici obedientiam dederunt. Nam decem illi reges, quos Daniel commemorat, nunquam dederunt obedientiam Antichristo, seu illi cornui parvulo, sed potius statim ac cornu illud ortum est, tria ex decem cornibus avulsa sunt a facie ejus, quia, ut infra dicitur, cornu illud rex erit potentior prioribus, et tres reges humiliabit. Ubi evidenter

loquitur Propheta de potentia temporali, et de usurpatione trium regnorum, per bella, vel aliam similem coactionem. Unde addunt omnes Patres et expositores, debellatis illis tribus regibus, reliquos septem manus duros Antichristo, et illi tanquam inferiores et subditos potius vi et metu, quam sua sponte esse sociandos. At nullus Pontifex, sive Bonifacius III, sive quilibet alius, tres reges bello superavit, neque alii inviti, et bello aut potentia, et victoriis Papæ conterriti, sed fide et divina vocatione adducti, ei se subjecerunt. Ergo quæ de illis decem cornibus, et de undecimo parvo dicuntur, non possunt regibus christianis et Romano Pontifici accommodari. Eo vel maxime, quod tres illi reges, quos cornu parvulum debellaturum est, sunt reges Ægypti, et Lybiæ, seu Africae, ut est communis traditio Patrum, quos sæpe retuli, sumpta ex Daniel. 11, ut ibi Hieronymus, Theodoret. et alii exponunt. At Summi Pontifices nunquam in Ægypto, vel Æthiopia bella gesserunt, neque regnis illis dominari cupierunt.

15. *Cornu parvulum exurget post Romanum imperium divisum.* — Præterea ex visione Danielis constat, ante ortum illud parvum cornu, quartam bestiam, id est, Romanum imperium, in decem regna esse distrahendum, nam expresse dixit Angelus Danieli: *Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt, et alius consurget post eos.* Illi ergo decem reges futuri sunt ejusdem regni Romani; erit ergo inter eos divisum prius quam cornu parvum oriatur. At Romanus Pontificatus, etiam quoad statum quem habuit sub Bonifacio III, incepit ante tantam declinationem seu divisionem Romani imperii; nam tunc adhuc durabat Romanum imperium sub uno imperatore Phoca, et multo tempore postea duravit, saltem usque ad divisionem imperii in Occidentale et Orientale. Et licet multi essent tunc reges in terris impii, nondum imperii jugum omnino abjecerant, aut supremam potestatem obtinuerant; ergo nec illi fuerunt decem reges, de quibus Joannes loquitur; nec parvum cornu potuit esse Bonifacius III, vel alius similis successor ejus.

16. *Bonifacius III novum regnum non erexit, ut Daniel vaticinatus est.* — Præterquam quod non solum rerum eventus cum verbis et visione prophetiæ non consentiunt, veram etiam veritas ipsius rei resistit. Quia Bonifacius nullum regnum erexit, sicut de parvulo

cornu prædicit Daniel, nec novam aliquam potestatem aut jurisdictionem accepit vel usurpavit; imo nec novum nomen aut titulum, ut sæpe dictum est; ergo, licet persona ejus orta vel ad dignitatem electa fuisset post reges, tamen Papa, vel Pontificius thronus, de quo potissime hæretici loquuntur, non potest dici surrexisse post divisionem imperii in decem regna; imo neque post aliquam inclinationem ejus; nam in re ipsa incepit cum ipso imperio, et externum etiam splendorem et majestatem, imperio adhuc florente sub Constantino, habere cœpit, et in se nullum augmentum postea accepit; in externo autem, seu temporali dominio parum crevit, variasque temporum vicissitudines habuit; ergo de illo nullo modo dici potest venisse post reges decem, vel post omnes reges, in quos Romanum imperium divisum, vel dividendum est. Ac subinde nec decem illi reges esse possunt illi catholici et christianissimi reges, qui hactenus sub obedientia Vicarii Christi militarunt.

17. *Non solum externis regibus, sed Anglicanis insignem injuriam irrogat rex Jacobus.* — Cætera vero omnia quæ rex Angliæ, post suam de decem regibus interpretationem, in aliorum verborum Joannis expositionem adjungit, tantam præ se ferunt absurditatem, ut refutatione non indigeant. Imprimis enim non solum cæteris illustribus christianis regnis, eorumque regibus, sed etiam regno suo, suisque progenitoribus magnam irrogat injuriam, dum omnes usque ad Henricum VIII, Christi hostes cum *Agno bellum gerentes, et fidei persecutores, et Sanctos perscquentes, et idolorum cultores, calicem idolatriæ cum bestia haurientes*, appellat. Quod enim bellum tot sancti reges et catholici principes contra Christum excitarunt, aut quos Sanctos sunt persecuti, quæve idola adorarunt? Certe si venerari Pontificem Christi Vicarium, fuit Christum persequi, fecit hoc Constantinus, et alii pii et catholici imperatores ac reges. Si hæreticorum temeritatem ac pertinaciam reprimere, est Sanctos persequi, fecerunt hoc antiqui Ecclesiæ Pastores, imperatorum christianorum potentia adjuti, a temporibus Augustini aliorumque Sanctorum Patrum. Denique si venerari imagines eisque reverenter uti, cultus idolorum est, fecerunt hoc Christiani omnes ab initio Ecclesiæ. Igitur vel principes omnes catholicos qui post Constantinum in Ecclesia fuerunt, imo et omnes Sanctos Pontifices, Antichristianos faciat, vel pos-

teriores, qui a tempore Bonifacii fuerunt, calumniari desinat.

18. *Falsa interpretatio a rege Apocalypsis verbis adhibetur. — Vinci in Joannis loco, non est converti, sed everti.* — Præterea interpretatio illorum verborum, *Et Agnus vincet illos*, ut vincere sit eos convertere, ut contra Papam et Romanam urbem insurgant, evidenter repugnat proprietati verborum, et contextui Joannis, dicentis de illis decem regibus: *Hi unum consilium habent, et virtutem suam bestię tradent*¹. Nam tres illorum victi, ac superati ab Antichristo, non voluntarie, sed necessitate coacti, totam suam potentiam in illum transferent, alii vero timentes potentiam ejus illum juvabunt, ejusque consiliis inservient. Et ita omnes contra Christum insurgent, sicut subjungit: *Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos*, non solum decem reges, sed etiam ipsum Antichristum principalem hostem, et ducem pugnae. Non ergo vincet convertendo, sed præliando et interficiendo, proprie et vere illos vincendo, quia *Dominus dominorum est, et Rex regum*: et hoc magis declarant verba sequentia: *Et qui cum illo sunt vocati, et electi, et fideles*, utique qui tunc erunt, vincunt etiam illos, seu erunt participes victoriae. Ergo illi reges, qui vincuntur, non erunt vocati, nec electi, nec fideles; ergo *vinci* non est *converti*, sed *destrui*. Et hoc etiam confirmat idem Joannes, in c. 16, ubi ait, tres spiritus malos congregaturos reges terræ in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei, id est, in quo Deus ostensurus est potestatem suam contra illos, eos mirabili modo superando et vincendo, ut c. 21 idem Joannes describit. Nam sine dubio hoc prælium diei magni omnipotentis Dei non est nisi prælium Gog et Magog, de quo in dicto c. 21 tractat, ut meliores interpretes intellexerunt². Denique ex locis Danielis, paulo post, hunc esse verum sensum illius prophetiæ et victoriae per Christum comparandæ, confirmabimus.

19. *Decem reges illi nunquam sunt adversus Antichristum præliaturi.* — Unde etiam constat falsum omnino esse, decem illos reges convertendos a Deo esse contra Antichristum, aut pugnaturos esse cum illo et victuros illum, sedemque illius et civitatem regiam ejus tanto odio esse persecuturos, ut illam

¹ Apoc. 17.

² Ribera, Viegas, Malvend., lib. 5, c. 16, et lib. 10, c. 9 et seq., qui alios referunt.